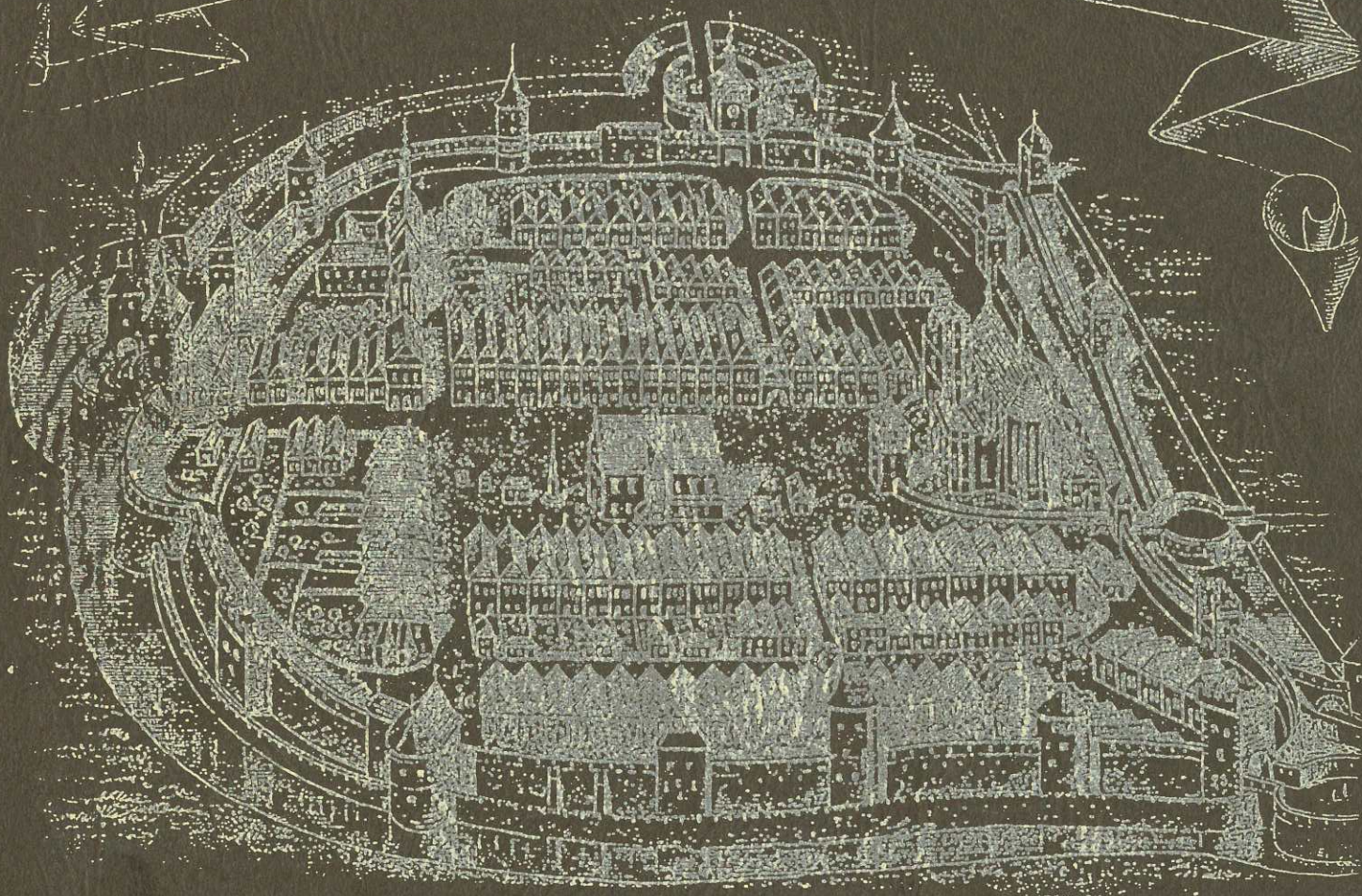

BAROKONTAKT '95

PROBLEMATIKA MESTSKÝCH PAMIATKOVÝCH
CENTIER

PROSPECTVS LIBERÆ REGIÆ QVE CIVITATIS
BARTHPHÆ ORIENTEM VERSVS ANO 1768

1.

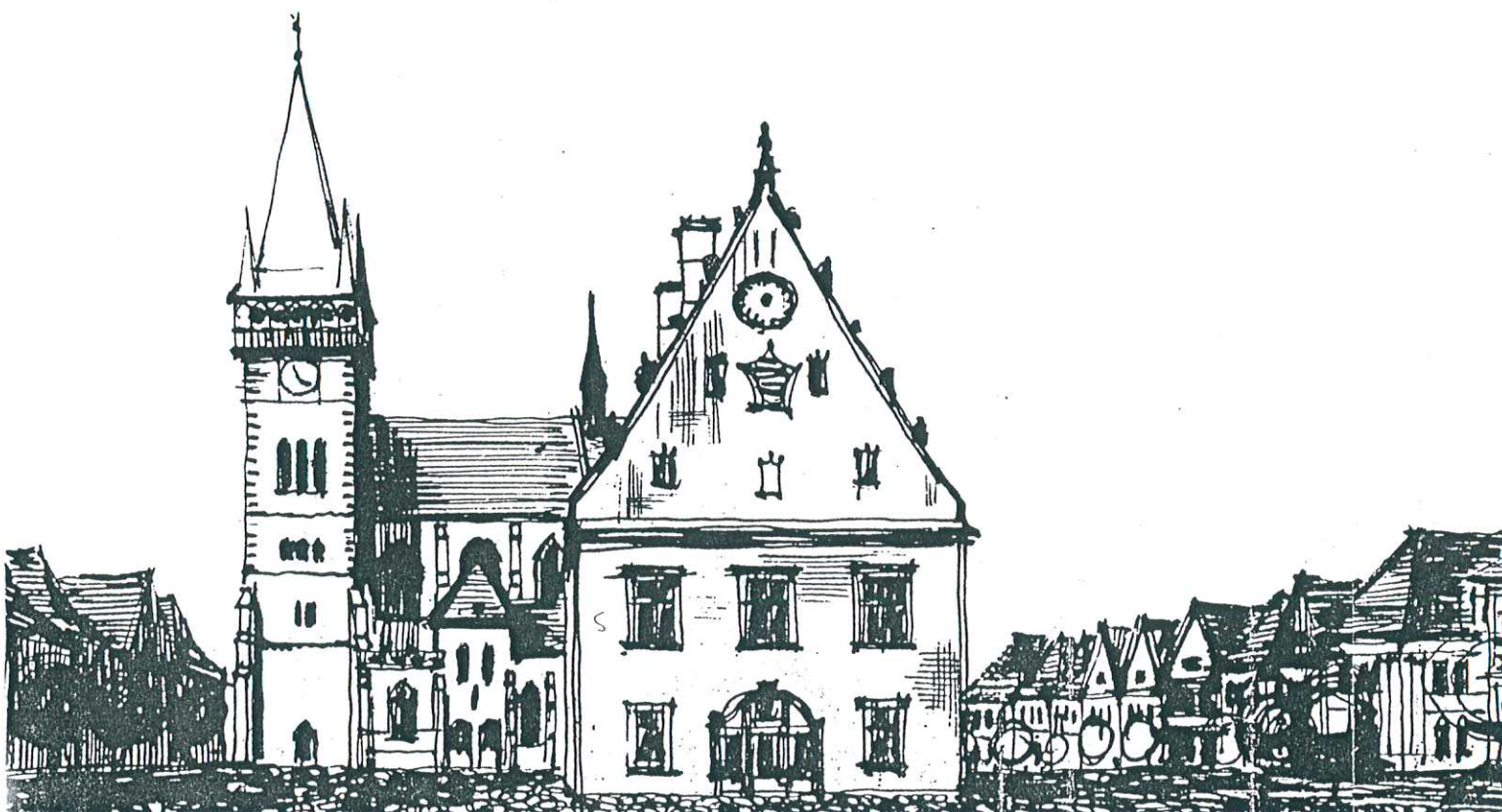
BAROKON
AUGUST 1995

Z B O R N Í K P R E D N Á Š O K

O B S A H :

1. Legislatíva v pamiatkovej starostlivosti
Ing. arch. Jana Lalková - PÚ Bratislava
2. Problematika ochranných pásiem - národných kultúrnych pamiatok,
pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón
PhDr. Norma Urbanová - PÚ Bratislava
3. O možnostiach využitia informatiky v MPR Bardejov
Ing. arch. Jozef Medrický, Bardejov
4. Konfrontácia metodiky a technického prístupu v procese pamiatko-
vej obnovy
Ing. arch. Miroslav Lakata, STAPING Bardejov
5. Stavebno-technická príprava pri modernizácii a rekonštrukcii
stavieb
Ing. Mária Kozlovská CSc., Doc. Ing. Ivan Hyben CSc. - Katedra
technológie stavieb a stavebných látok SvF TU Košice
6. Problematika oceňovania historických a pamiatkovo chránených
objektov
Ing. Jozef Faith CSc., Ing. Milan Tomko CSc. SvF TU Košice,
Ing. Ľubomír Hurajt ÚSI VŠDS Žilina
7. Recyklácia stavebného odpadu
Doc. Ing. Ľubomír Cais, Katedra technológie stavieb a staveb-
ných látok SvF TU Košice

BAROKONTAKT

Legislatíva v pamiatkovej starostlivosti

"Pamiatková starostlivosť" je snaha o zachovanie kultúrnych hodnôt minulosti pre terajšie i budúce generácie.

Z estetického hľadiska ide o zachovanie všetkého krásneho, ktoré bolo vykonané ľudskou rukou, ale i prírodou, z historického hľadiska ide o udržanie svedka minulosti.

Moderná ochrana pamiatok trvá na originalite a jej nedoknuteľnosti a nepripušťa nahradzovanie pamiatok napodobeninou.

Snahou o zachovanie pamiatok sa stretávame v rôznych historických dobách v rôznych vyjadreniach.

Už v rímskom práve sa stretávame s predpismi, ktoré sa zaoberajú ochranou pamiatok, je to tzv. Codex Theodosianov, v ktorom sú zakotvené predpisy ako treba pokračovať pri výstavbe budov so zameraním na okolie, okolitú výstavbu a staré budovy významného charakteru. Neskôr i keď nemožno hovoriť o zákonných opatreniach ide o snahu stredovekých "pamiatkárov" o zachovanie minulosti najmä o hnutelne pamiatky. Viedla ich k tomu snaha vedecko-historická, iných estetická resp. zberateľská.

V renesancii nastáva oživenie záujmu o pamiatky a to najmä umelecké pamiatky antiky z ktorých sa berie vzor pre vlastnú umeleckú tvorbu.

V roku 1462 vychádza v Ríme prvé, neskôr v roku 1534 druhé "Nariadenie" týkajúce sa ochrany pamiatok. Pozoruhodný je i Zákon o ochrane pamiatok z roku 1666 zo Švédska.

Počas Veľkej francúzskej revolúcie sa stretávame s formuláciou myšlienky, že ochrana pamiatok je prvoradým verejným záujmom a že: "Pamiatky sú majetkom ľudu a štátu a oba majú povinnosť o ne sa starať". Prvé presné formulované právnické zákony na ochranu pamiatok vznikajú koncom 19. a začiatkom 20. storočia. Sú to napr. zákony:

- z roku 1834 - Grécko
- z roku 1875 - Turecko
- z roku 1881 - Uhorsko
- z roku 1883 - Fínsko

z roku 1887 - Francúzsko atď.

Na našom území môžeme hovoriť o organizovanej starostlivosti o pamiatke až v druhej polovici minulého storočia. V roku 1872 bola zriadená dočasná pamiatková komisia s právomocou pre celé Uhorsko.

V roku 1919 bol zriadený štátny referát na ochranu pamiatok na Slovensku, ktorý pôsobil až do roku 1951, kedy bol ustanovený Pamiatkový ústav na Slovensku, neskôr Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody, dnešný Pamiatkový ústav.

O právnej úprave ochrany pamiatok na Slovensku môžeme hovoriť až do roku 1958 kedy bol vydaný zákon č. 7/58 Zb. SNR o kultúrnych pamiatkach ako i ďalšie legislatívne úpravy.

Terajšia platná legislatíva je zakotvená v zákone č. 27/87 Zb. SNR o štátnej pamiatkovej starostlivosti a v jeho vykonávacej vyhláske Ministerstva kultúry č. 21/87 Zb., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona.

Cieľom zákona je zabezpečenie ochrany pamiatkam, pamiatkovým územiám definovaným v zákone, ktoré sú nenahraditeľnými kultúrnymi hodnotami, nositeľmi kultúrneho dedičstva a ktoré je nutné zachovať pre budúce generácie.

Ochrana pamiatok, pamiatkových území a ich prostredia predstavujú opatrenia proti poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu a zabezpečujú ich dobrý stav, poznanie, využívanie a prezentáciu.

Ochrana pamiatok a pamiatkových území je vecou štátu, samospráv a občanov. Zákon určuje práva a povinnosti štátu, obcí, fyzických a právnických osôb, ktoré sa dostávajú do styku s pamiatkami.

Napriek prijatiu zákona č. 27/87 Zb., ktorý podstatnou mierou rozšíril pojem pamiatok a to predovšetkým v oblasti pamiatkových území ich vyhlásením za pamiatkové zóny je stav pamiatok na Slovensku stále neuspokojivý. Zmena politických, hospodárskych a spoločenských podmienok vedie širokú pamiatkársku obec k snahe o aktualizáciu našej právnej normy a jej dôslednejšie prepojenie na medzinárodné opatrenia týkajúce sa ochrany pamiatok, ako i multidisciplinárne chápanú ochranu v návaznosti pamiatok na ich prostredie v užšom urbanizovanom i širšom krajinom prostredí.

I keď snaha o medzinárodnú chápanú ochranu pamiatok sa vyvíjala už od prvej svetovej vojny vytvorením Spoločnosti národov, neboli výsledky prijatých rezolúcií doposiaľ dôsledne zakotvené v našej legislatíve. Ide najmä o tzv. Washingtonskú chartu pre ochranu historických sídiel /z roku 1987/ a Konvencia o ochrane svetového, kultúrneho a prírodného dedičstva /UNESCO z r. 1972/. Obe podstatne rozširujú pojem pamiatky a jej prepojenie na prostredie. Je to však i CHARTA URBANIZMU z Machu Picchu, ktorého známej Aténskej charte pridáva kontinuitu priestoru a reintegráciu budovy, mesta, krajiny, z ktorej citujem:

"Nestačí len zachovávať historické pamiatky a sídla, ale zmyslom ochrany kultúrneho dedičstva je upevnenie spoločenského a národného charakteru, ako aj toho čo má autentický význam pre všeobecnú kultúru".

V jednom z najkrajších dokumentov UNESCO v odporúčaní týkajúcom sa ochrany krásy a charakteru krajín a sídiel z roku 1962 sa krása krajiny chápe tak komplexne, že ťažko možno odlíšiť, čo patrí do odboru ochrany pamiatok a čo do odboru ochrany prírody. Aj to svedčí o kvalite tohto dokumentu, že nejestvuje architektúra bez prostredia, podobne platí, že nejestvuje krása prírody bez človeka, lebo by ju nemal kto vnímať. V tomto spočíva i naše smerovanie ochrany pamiatok t.j. zlučovanie odboru PAMIATKY, PRÍRODA, KRAJINA V spoločnom pojem KULTÚRNE DEDIČSTVO. O smerovaní pamiatkárskych záujmov do širšieho chápania svedčí i nová koncepcia ochrany pamiatok a to aj jej zastrešenie v rámci Ministerstva kultúry vytvorením sekcie KRAJINY A PAMIATOK, ako i príprava nového zákona o ochrane pamiatok vypracovaním tiež zákona na pôde pamiatkového ústavu.

Ide o nasledovné tézy:

1. Cieľ zákona
2. Definovanie pamiatky a pamiatkového územia
3. Evidencia pamiatok s pamiatkových území
4. Vyhlasovanie a zápis vecí za pamiatky a pamiatkové územia
5. Zrušenie ochrany pamiatok a pamiatkového územia
6. Povinnosti a práva vlastníka
7. Povinnosti štátu a samospráv
8. Nálezy
9. Archeologické nálezy - náleziská a pamiatky
10. Obnova pamiatok
11. Reštaurovanie pamiatok a súborov pamiatok
12. Ochrana pamiatkových území
13. Pamiatkové prieskumy a výskumy
14. Financovanie
15. Organizačná štruktúra systému pamiatkovej ochrany
16. Pokuty a sankcie

Od nového pamiatkového zákona sa očakáva popri rozšírení pojmu pamiatky a jej prirodzenej ochrany v rámci prostredia a kultúrno spoločenských väzieb a zvýšená pomoc štátu a samospráv pri zách-

rane pamiatkového fondu a vzájomné prepojenie súvisiacich právnych noriem najmä jeho premietnutie do stavebného zákona. Nový zákon však musí vytvoriť skutočne právne účinný systém diferencovaného postihu za porušovanie jeho ustanovení, plne zohľadňujúci všetky aspekty protiprávneho konania a ich dopad na ďalšie zachovanie a prezentáciu chránených kultúrnych hodnôt.

Etymologická ochrana pamiatok - narodených pamiatok, pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón - PhDr. Norma Urbanová - Pamiatkový ústav Bratislava

BAROKONTAKT

Problematika ochranných pásiem - národných kultúrnych pamiatok, pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón

V posledných rokoch vyvíja pamiatkový ústav v spolupráci s regionálnou štátnou správou zvýšenú činnosť zameranú na spracovávanie, prípadne aktualizáciu skôr spracovaných podkladov na vyhlásenie ochranných pásiem národných kultúrnych pamiatok, pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón. Tieto dobre mienené opatrenia sa však pri uvádzaní do praxe často stretávajú s nepochopením práve u tých, v prospech ktorých sú podporené dodnes platným Zákonom SNR č. 27/87 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a Vyhláškou MK SRR č. 21/88, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia tohoto zákona. Takto je vo vyhláške 21 v § 16 zakotvený spôsob vymedzenia ochranného pásma na základe návrhu v ktorom je jasne odôvodnený účel a cieľ vymedzenia ochranného pásma, ako aj návrh na určenie podmienok činnosti v ochrannom pásme /bod d/, prípadne návrh na nevyhnutné úpravy, alebo aj odstránenie stavieb či iných zariadení /bod e/.

Práve pri týchto dvoch bodoch dochádza zväčšia k nedorozumeniu z nedostatku informácií, ale často aj z neochoty porozumieť a z nedôvery v dobrý úmysel a jeho realizáciu v budúcnosti. Obce majú obavu, že ak príjmu podmienky z bodu d, e, uvedenej vyhlášky, nebudú môcť rozvíjať hospodársky život podľa svojich predstáv v súčasnosti, prípadne zamedzia tým rozvoj aktivít, ktoré sa im môžu naskytnúť v budúcich rokoch. Často sa pritom odvolávajú na už schválený plán územného rozvoja, ktorý môže byť v rozpore s usmerneniami v ochrannom pásme a bránia sa jeho aktualizácii požadovanej v zmysle Vyhlášky 21/88, § 16, pís. c. Majú pritom pocit, že skupina nadšencov pamiatkárov presadzuje svoje záujmy ignorujúc požiadavky hospodárskeho a sociálneho charakteru nevyhnutné pre rozvoj sídla.

Popravde treba priznať, že je to problém, ktorý neriešia len transformujúce sa krajiny, ale aj tie s vyspelým hospodárstvom, ba zdá sa, že práve tam sa prejavuje najvypuklejšie. Korení v stále sa prehlbujúcej kríze kultúry, na ktorú stále dôraznejšie upozorňujú medzinárodné kultúrne inštitúcie už niekoľko desaťročí. U nás tento boj medzi komercionalizáciou života a zachovaním jeho duchovných hodnôt ešte len začína. Ak zavčas pochopíme význam kultúrneho

význam kultúrneho dedičstva, vytvoreného pre človeka mnohými generáciami a zabezpečíme nielen jeho zachovanie, ale aj rozvoj, vytvoríme podmienky rovnováhy medzi duchovnou a hmotnou stránkou nášho života, priblížime sa aspoň o krôčik k vytúženej harmónii sveta. Ako to súvisí s ochranným pásmom?

Generálna konferencia OSN pre výchovu, vedu a kultúru na svojom dvanástom zasadnutí v Paríži koncom roku 1962 prijala odporúčania, týkajúce sa "ochrany krásy a charakteru krajín a sídiel". Bezprostredným podnetom bolo všeobecné konštatovanie, že vo všetkých obdobiach a vo všetkých častiach sveta ľudia zavše poškodzujú krásu a charakter krajín a sídiel, čím ochudobňujú kultúrne, estetické, ba aj vitálne dedičstvo celých oblastí. Nevhodnou reguláciou rozvoja sídiel a ich hospodárskeho zázemia dehumanizujú tie charakteristické prvky krajiny, ktoré sú žriedlom obnovy fyzických, morálnych a duševných síl človeka a majú významný vplyv na jeho zdravie.

Skúsenejší v tejto oblasti sa nám snažia poradiť varovaním pred negatívnymi javmi, súvisiacimi s rozvojom niektorých hospodárskych činností, naopak, nabádajú nás k obnove tých tradičných činností, ktoré boli pre daný región aj v minulosti prospešné - z hospodárskeho i kultúrneho hľadiska. Radia nám zamýšľať sa nad každou novou aktivitou v regióne aj z hľadiska jej prípadného negatívneho vplyvu na životné prostredie v budúcnosti. Odporúčajú konzultovať so špecialistami vždy podstatné aspekty zamýšľanej činností a poctivo porovnať jej klady a zápory, neuprednostňovať neúmerný nárast hmotného bohatstva na úkor zdravia a duchovných hodnôt.

Jednou z perspektívnych aktivít u nás je nepochybne turistika, považovaná všade vo svete za veľmi dôležité ekonomické odvetvie, zabezpečujúce významný príliv finančných prostriedkov do štátneho rozpočtu i rozpočtu miest a obcí. Podrobnejšie analýza podnetov a príčin, pre ktoré zahraniční návštevníci na Slovensko prichádzajú, preukázala, že medzi prvoradé patrí záujem spoznávať kultúrne pamiatky, prírodu, ale aj tradičnú kultúru celkove. Záujem budí všetko, čím sa v kultúrnej oblasti Slovensko odlišuje od ostatných regiónov, čím je charakteristické a vynimočné a čím je súčasne späté s ostatnými regiónmi. Je to presne to isté, čo chodíme aj my obdivovať do susedných krajín. To čo nám ostáva v pamäti po mnohé roky - typická krajina, ako ju po stáročia pretváral a pozitívne formoval človek, zanechávajúci v nej pečať mnohými generáciami pestovanej a rozvíjanej kultúry, prezentovanej nielen hmotnou stránkou, ale napríklad aj spôsobom vzájomnej komunikácie. Jej významnou sú-

častou je historický urbanizmus miest a obcí s typickou, neopakovateľnou architektúrou, zakomponovanou do prírodnej scenárie s prirodzeným citom pre mierku a výber použitého materiálu. Ľudské sídlo so všetkým, čo obsahuje, je významnou súčasťou kultúrneho a prírodného dedičstva - národného aj všeludského. Národné kultúrne dedičstvo je predmetom ochrany vo vybraných pamiatkových rezerváciách, pamiatkových zónach a ich ochranných pásmach a rovnako chráni aj územie okolo vybraných solitérov - národných kultúrnych pamiatok. Ochrana pred nenávratným zánikom týchto hodnôt je jediným., zatiaľ často nedoceneným cieľom pri vytyčovaní týchto území.

Ako naznačujú analýzy prognostikov, bude v budúcom tisícročí záujem o vytváranie priestoru pre kultúrnu identifikáciu v rámci turistického ruchu perspektívne narastať. Bolo by preto nerozumné likvidovať práve tie špecifické hodnoty, ktoré sa v našom prostredí zložitým spôsobom vytvorili.

Mieru ochrany kultúrneho dedičstva, ktorého obsah pre tento prípad zúžime na nehnuteľné kultúrne pamiatky vybrané sídla s prilahlou krajinou, vymedzuje príslušný zákon. Tým, že umožňuje ich zariadenie podľa významu do niektorej z kategórií, teda medzi národné kultúrne pamiatky, kultúrne pamiatky, chránené celky - pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny, určuje mieru ich ochrany a s tým spojenú mieru obmedzení pri ich obnove. Nakoľko uvedené kategórie obsahujú spravidla väčšie zoskupenie chránených kultúrnych pamiatok zapísaných v Ústrednom zozname, vzťahujú sa na ich obnovu ako celku prísnejšie kritéria, zasahujúce aj objekty nezapísané v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok. Takto vymedzené územie sa však spravidla nekryje s celou pôvodnou, historickou urbanistickou štruktúrou sídla tak, ako sa rozvíjalo po určitú, ešte kvalitatívne akceptovateľnú hranicu. Tvorí ho najcennejšie jadro sídla, ktoré však nemožno dostatočne logicky ani funkčne oddeliť od jeho okrajových častí s ktorými je bezprostredne prepojené, ba často obsahuje cenné, samostatné chránené kultúrne pamiatky. Ak chceme zachovať hmotné kultúrne dedičstvo, nemôžeme chrániť len jednotlivé pamiatkové objekty, ani súbory takýchto objektov zoskupených okolo námestia a bezprostredne susediacich ulíc, ale aj pokračovanie tejto zástavby až po vyústenie do okolitej prírody ak si zachovala podstatnú časť pôvodných charakteristických znakov - hmotu, výšku, parceláciu, typológiu a typické vnútrouličné priestory a pohľady - zo sídla do krajiny a opačne. Chránené pohľady sú zväčšia súčasťou ochranného pásma. Ochranným ho nazývame preto, lebo má zaistiť, aby v bezprostrednej blízkosti oveľa prísnejšie

chráneneho vnútorného priestoru sídla vznikali novostavby, hmotou, výškou a rozsahom zastavanej plochy, prípadne detailom /napr. tvarom strechy/ narúšujúce pôvodne výrazovo jednotný celok. Ochrana sa týka napr. aj vodných tokov v ich pôvodných korytách - bez regulácie a prekrývania, rozsahu a charakteru zelene, úpravy verejných priestranstiev a zachovania pôvodnej trasy ulíc, vždy v súlade s požiadavkou ekologického prístupu k životnému prostrediu. Pri troche dobrej vôle zo strany miest a obcí, ale aj zainteresovaných subjektov, je možné dôjsť k optimálnym riešeniam bez obmedzenia podnikateľských zámerov od ktorých sa naopak tiež očakáva citlivejší prístup k národnému kultúrnemu dedičstvu. Mali by sa vo väčšej miere zameriavať na aktivity, prinášajúce dlhodobý rozvoj všetkých významných atraktivít regiónu tak, aby sa ich zveľaďovanie vzájomne nevylučovalo.

V tejto súvislosti je potrebné opäť zdôrazniť, že z hľadiska priestorového a územného plánovania ide predovšetkým o dôsledné poznanie kultúrneho dedičstva a stanovenie podmienok jeho integrácie do programov, týkajúcich sa kvality životného prostredia. Problematika ochrany kultúrneho dedičstva, ako podceňovaná oblasť, nebola zahrnutá do Projektu urbanizácie Slovenska, spracovávaného v minulom období, čím je tento závažný dokument v rozpore s obsahom Dohody o ochrane svetového kultúrneho dedičstva, prijatej kultúrnym svetom už v roku 1972, ku ktorej sme sa prihlásili uzavretím Dohody UNESCO vo februári 1991 /FMZV č. 159/1991 Zb./. Filozofiu tohto dokumentu aj dnes ešte ignorujú mnohé aktualizované, ale aj novovytvorené územno-plánovacie potreby. Najväčším paradoxom, prezentujúcim totálnu neinformovanosť v uvedenej problematike a tým aj neschopnosť využiť ponúkané možnosti vo svoj prospech, sú odmietavé stanoviská predstaviteľov niektorých miest a obcí k vytváraniu ochrany historického urbanizmu. Jedným z argumentov je rozpor v požadovaných riešeniach s územno-plánovacou dokumentáciou spracovanou bez akceptovania podmienok o ochrane národného aj svetového kultúrneho dedičstva. Útechou je, že počet tých, čo tento problém pochopili, sa pomaly, ale isto zväčšuje. Možno len dúfať, že nedostatky v legislatívnej oblasti, ktoré sú jedno z hlavných príčin pretrvávajúcich nedostatkov v tejto oblasti, nebudú odstránené až vtedy, keď už takmer nebude čo chrániť.

BAROKONTAKT

O MOŽNOSTIACH VYUŽITIA INFORMATIKY V MPR BARDEJOV

Končiace desaťročie tohoto 20. storočia i druhého tisícročia prinieslo túžené politické a ekonomické premeny hlavne vo východnej Európe. Ideológia večného komunizmu a totality prenikla a prežila sa vo vedomí národov tzv. východného bloku natoľko, že stačilo na námestiach deklarovať túžbu po demokracii a slobode bez násilia, krviprelievania, iba cinkanie kľúčami postačovalo, aby sa hegémónia komunikácie prepadla do nenávratna.

Bolo tomu tak aj na Slovensku. Za krátky čas troch rokov zrodila sa Slovenská republika, ktorej skeptici, dožívajúci komunisti i tzv. reálni priatelia neveštili dlhé trvanie, ale zato uistvovali skromných a mierumilovných Slovákov, že nemajú dost' konexií v politickom i ekonomickom svete, aby zabránili kolapsu zrodenej Slovenskej republiky. A tu div sa svete, mladé Slovensko odolalo nástrahám ideológov i zahraničným ekonomickým podrazom. Stal sa vraj zázrak, že Slovensko žije, vzmáha sa, zahraničie ho rešpektuje, denne sa dá vidieť, že Slovensko je považované za životaschopné v politickom i ekonomickom vedomí štátov všetkých kontinentov. Presvedčení sme, že do konca tisícročia budeme začlenení ako rovnocenný partner do Európskych štruktúr resp. ako riadny člen Európskej únie. Je to radostné konštatovanie pre každého z nás pri plnom vedomí, že musíme prekonať ešte veľa odriekaní a vyliečiť si drobné choroby pri prekonaní cesty k životaschopnej demokracii.

Bolo to všeobecné konštatovanie v krátkej histórii Slovenska, čo je platné aj pre stabilizovanie života v našom starobyľom a hrdom meste Bardejove.

Mesto Bardejov za posledných pár rokov dostáva sa markantne do povedomia kultúrnych obyvateľov nielen v rámci republikovom, ale celoeurópskeho, či celosvetového. Udelenie Bardejovu európskej ceny ICOMOS znamenalo signál a nástup na pole popularity v oblasti kultúry, histórie, kúpeľníctva i ekonomiky prinajmenšom v európskom merítke. Informácie o Bardejove, jeho umeleckohistorických hodnotách, zachovalých architektonických a urbanistických skvostoch, o bohatej a rušnej histórii i krásnom prírodnom prostredí s významnými liečivými prameňami vo významných Bardejovských Kúpeľoch prebehli svetom niekoľkokrát. Práve moderné masmediálne prostriedky poskytli svetu cenné informácie o živote v Bardejove. Vidieť to

jasne v oblasti turistického a cestovného ruchu v meste v poslednom období. Hlavne v letnom období bežne stretneme Nemca, Francúza, Holanďana, Švéda, Američana i Japonca a hodne Poliakov, ale aj návštevníkov z iných štátov a kontinentov. Každý z týchto návštevníkov prišiel za poznaním prostredia, kultúry, histórie i zdravotného pookriatia v zdravom životnom prostredí Bardejova a kúpeľov. Pochopiteľné je, že každý návštevník, či turista potrebuje pre osobné potreby celý rad služieb a zariadení životných potrieb, ale aj prostriedkov hodnotných informácií v oblasti histórie, kultúry, ekonomiky nášho regiónu a mesta.

S potešením dá sa konštatovať u nás v Bardejove, že aj napriek ťažkostiam finančným, ekonomickým a spoločenským vidieť za krátke obdobie od zrodu Slovenskej republiky úroveň celkového stavu mesta podstatne vzrástla. Celkový výzor a stav objektov na Radničnom námestí, okolitých uličkách a sústavné práce na úspešnom a kvalitnom rekonštruovaní fortifikačného systému, čistota v meste /aj keď sa dá vylepšovať/ sú dobrou vizitkou s presvedčením, že Bardejov si právom zasluhuje ocenenie európskeho formátu.

Toto priaznivé konštatovanie vyplynulo zo skutočnosti, že v Bardejove sú už tradičné, no hlavne od roku 1952 priaznivé podmienky a pochopenie i iniciatíva mestských úradov, činiteľov, odborne fundovaných pracovníkov, ale aj priaznivá patriotská podpora obyvateľov v oblasti ochrany pamiatok, kultúry a životného prostredia. Súčasnú mestskú zastupiteľstvo i mestský úrad si je vedomé, že Bardejov musí sa stať magnetom v oblasti cestovného a turistického ruchu, kultúrnohistorického poznania i kúpeľníctva tak, aby sa zaradilo na Slovensku do popredného poradia návštevnosti Slovenska, zaraďujúceho sa do Európskych štruktúr. Dosiahnuť väčších úspechov v tomto zámere sa dá iba za predpokladu, že mestské kompetentné orgány vytvoria dobré podmienky pre vytvorenie dômyselného moderného poňatia informatiky sa zapojením aj pokrokovej techniky, ktorá sa pre propagáciu a informáciu používa doma i v zahraničí. Podľa skúseností zo svetových centier kultúry, turistiky i historických miest a kúpeľníctva vieme, že iba dômyselné využitie informačných systémov môžu podstatnou mierou pomôcť zvýšiť návštevnosť aj nášho mesta. Doterajšie materiály v oblasti informatiky a propagácii Bardejova, ktoré sú ako-tak dostupné majú svoju odbornú úroveň bezosporu, hlavne na úseku literatúry o histórii, umení, kultúre, národopisu, etnografie a kúpeľníctva zásluhou viacerých zamestnancov umenia, dejín, kunsthistorie, osvety, múzejníctva i kúpeľníctva.

Táto literatúra vydaná v minulosti je však málo dostupná pre jej malý náklad, jednak slúži viac už odbornému poznaniu a hlbšiemu štúdiu pomerne úzkemu okruhu odborníkom či záujemcom o problematiku. Priemerný či bežný návštevník nášho mesta iba ťažko sa dostane k informačnému materiálu o Bardejove, ktorý by uspokojil jeho záujem pri krátkodobých návštevách či pri niekoľkodňových pobytoch. Žiada sa, aby návštevník, či turista pri svojom krátkom, či dlhšom pobyte v našom meste mal dostatok informačných možností a materiálov, aby získal čo najširšie vedomosti a prehľad informácií o meste a jeho regióne v rôznych formách, aké sú len vôbec možné pri použití modernej techniky.

Mestský úrad uvedomuje si dôležitosť zámeru, aby dôsledným využitím informatiky dostal sa obsah o Bardejove do sveta. Mieni využiť aj zriadenie informačné stredisko na využitie stratégie v informatike pri realizácii zámerov v blízkej budúcnosti i perspektívne. Nastoluje sa otázka, čo všetko je potrebné v informatike podniknúť, čo podniknúť v blízkej budúcnosti, čo sústavne sledovať, aké úlohy realizovať okamžite, čo postupne realizovať, v akom časovom slede a čo kompetizovať v budúcom období.

Pozornosť sa bude zameriavať na úseky informatiky:

- literatúra odborná, hlavne úsek histórie, umenia, architektúry, národopis, prírodopis, kúpeľníctvo,
- literatúra populárno-informačná, t.j. buletiny, mapy, brožúry, sprievodské príručky pre krátkodobé využitie pobyto, letáky, informácie o podujatiach a živote v meste,
- informačné materiály trojrozmerné priamo v teréne, ktoré budú návštevníkov priamo informovať o objektoch, histórii, využití a funkčnosti zariadení i možnosti spríjemnení pobytu, tiež o poskytovaných službách,
- informačné materiály audio-vizuálne ako rozhlas, film, audiozariadenia v teréne a v objektoch, ktoré informujú návštevníka slovom o objekte a danej lokalite aj v rôznych svetových jazykoch.

Realizovať tieto zámery na úseku informatiky je náročné jak časovo tak ekonomicky i programovo. Bude nutné rozpracovať túto stratégiu informatiky v MPR, meste a regióne do širšieho programu a projektu s vytýčením kontrétnych úkolov pre realizáciu a jej ekonomickým dopadom.

V ďalšom úseku príspevku chcem poukázať na zámery, ktoré sa javia ako veľmi potrebné na úseku informatiky o MPR priamo v teréne a bolo by ich možné realizovať v pomerne krátkom časovom období. Prispeli by však veľmi účinne, aby návštevník Bardejova, či turista i bežný občan oboznámil sa s kultúrnohistorickým bohatstvom mesta, s históriou a významom jeho objektov, lokalít, uľahčil mu pohyb, orientáciu v prostredí, zvýšil jeho pozornosť, záujem a spríjemnil pobyt.

V najbližšom období je snaha realizovať tieto informačné a propagačné zámery:

1. Na významných historických objektoch napr. baštách, barbakánoch, kostoloch, radnici i cennejších meštianskych domoch umiestniť informačné tabule v plastickom prevedení s textom o histórii, význame i funkčnosti objektu. Texty navrhované je realizovať viacjazyčne. Súčasne sa realizuje 15 týchto informačných tabúľ na objektoch bášť a barbakánoch. Majú text s krátkym popisom histórie, bývalej i súčasnej funkčnosti. Svojou veľkosťou, výtvarným riešením s plastickým písmom vhodne a veľmi žiadúco dopĺňajú škálu informácií pre návštevníka priamo na objekte. Použitý materiál syntetického pieskovca na báze akrylátov zabezpečuje vhodne nároky na estetické požiadavky objektov. Prvé odozvy návštevníkov sú veľmi priaznivé, čo iniciuje, aby sa tento systém informatiky rozšíril aj na celé územie MPR v jednotnom a typickom štýle. Dôležitá je aj skutočnosť, že táto realizácia informačných tabúľ je ekonomicky veľmi priaznivá a zabezpečuje skoro neobmedzenú životnosť materiálov.
2. Umiestnenie informačných tabúľ na objektoch, v ktorých sa narodili významné osobnosti spoločenského života, alebo kde sa konali významné udalosti.
3. Na najfrekventovanejšom mieste mesta v napojení na MPR umiestniť centrálnu informačnú vitrínu, či súbor materiálov, ktorý by mal komplexné stručné informácie o forme, skutočnom urbanisticko-architektonickom stave objektov v celej MPR. Predstavy sú, aby ústredným informačným prvkom bola plastická maketa všetkých objektov v MPR v merítku 1:500 z trvácneho materiálu /umelá hnota čibron/. Na jednotlivých objektoch, by bolo značenie, ktoré na vedľajšej legende by vysvetľovalo význam a názor objektov a priestorov. V makete, by sa vyznačili aj názvy ulíc a poprípade aj funkciu objektov s možnosťou informácií o obchodnej sieti,

službách, informačných zariadeniach, inštitúciách, úradoch a ostatnej vybavenosti slúžiacim verejnosti i návštevníkmi. V tomto súbore centrálnej názornej informácie perspektívne by bolo možné umiestniť aj zariadenie tzv. audiofonu, t.j. také zariadenie, ktoré by vo viacerých jazykoch po stlačení tlačítka na pranie návštevníka reprodukovalo informácie o histórii mesta, význame a súčasnom stave jednotlivých objektoch a možnostiach bližšieho poznania mesta a regiónu. Tento systém informácií je už zaužívaná aj v zahraničí vo významových lokalitách turistiky a cestovného ruchu. Tento systém by perspektívne mohol byť aplikovaný aj v Bardejovských Kúpeľoch a spríhliadnutím na špecifické podmienky a požiadavky kúpeľníctva.

4. Vydanie nového "Sprievodcu Bardejova" - novej primeranej publikácie menšieho formátu s primeraným mapovým i fotomateriálom, historickým popisom o MPR, meste a kúpeľoch, o možnostiach využitia služieb v oblasti kultúry, obchodu, prírodných raritách, chránených územiach v priľahlom okolí a regiónu.
5. Na frekventovanom mieste v MPR alebo v jeho priamom napojení na MPR /napr. priestor pamätníka víťazstva a oslobodenia na Námestí SNP/ umiestniť vhodný architektonický informačný prvok tzv. Kalendária, t.j. informácie o významných udalostiach mesta počas celej histórie. Bol by to súbor krátkych textov na tabuliach alebo vhodných výtvarne doriešených zariadeniach s chronologickým sledom udalostí v meste podľa rokov. Odborné "Kalendárium" má aj Trnava, čo patrí k obľúbeným zastávkam turistom a je pýchou mesta.
6. Reprezentačnú publikáciu v Bardejove a jeho okolí, ktorá by dávala už odbornejší prehľad o Bardejove, ako významnom stredisku histórie, kultúry a kúpeľníctva, slúžila by aj reprezentačným účelom. Mala by obsahovať odborný pohľad na historický vývoj, na zachovalé pamiatky, architektúry a umenia, národopisné zbierky, ľudové tradície, prírodné bohatstvo, problematiku vyspelého kúpeľníctva a životného prostredia i ekonomickú problematiku.
7. Strednometrážny propagačno-dokumentárny film pre cca 20 min. Záznam, ktorý by zachytil jak historický pohľad, tak aj vývoj a hlavne súčasný stav v oblasti ochrany pamiatok, kultúry v meste i jeho súčasný pulz.

Záverom poukazujem iba na to, že je to iba malá časť konkrétnych úloh, ktoré je nutné splniť v najkratšom období na zabezpečenie dôslednejšieho informačného systému, ktorá sa iba začína budovať. Veríme všetci, že veľká potencia informatiky je schopná zabezpečiť vstupu povedomia mesta Bardejova nielen v povedomí mladej Slovenskej republiky, ale bude významným článkom vstupu do povedomia Európy i ostatných kontinentov. Čaká nás veľa cielavedomej práce, no vďačnej. Verím, že svojou húževnatosťou sa nám bude dariť aj na poli uvítania návštevníkov v našom meste z celého sveta.

Konfrontácia metódičky a technického prístupu v procese pamiatkovej obnovy - Ing. arch. Miroslav Lakata
STAPING, Bardejov

BAROKONTAKT

KONFRONTÁCIA METODIKY A TECHNICKÉHO PRÍSTUPU V PROCESE PAMIATKOVEJ OBNOVY

Vážené dámy a páni!

Príležitosť, ktorú som dostal, vystúpiť s príspevkom na treťom ročníku Bardejovského BARDKONTAKT-u, využívam na prezentovanie poznatkov z každodennej praxe architekta v rôznych polohách, ktoré reprezentuje predprojektová príprava, samotné projektovanie, realizácia stavby, výkon stavebného a autorského dozoru a inžinierska činnosť zameraná na zabezpečenie územných rozhodnutí a stavebných povolení.

Celou touto činnosťou sústavne prebieha konfrontácia metodiky pamiatkovej obnovy a technického prístupu k pamiatkovej dobe.

Ten proces začína pri prvom stretnutí klienta a projektanta. Klientove predstavy o výstavbe, rekonštrukcii, adaptácii alebo modernizácii objektu sú vo väčšine prípadov dosť jasné. Predstavy o tom, čo mu zostane z jeho "snov" po prvom stretnutí s odbornometodickým pracovníkom pamiatkovej starostlivosti, zatiaľ žiadne nemá. Končí to rozčarovaním, nepochopením, rôznymi poznámkami, ba až nadávkami.

Pokúsil som sa zhrnúť niekoľkoročné poznatky do súboru postupov pri riešení potrieb tak, ako ich život prináša.

Pri prvých kontaktoch sa objavujú nejasné:

- vlastnícke vzťahy k pamiatke
- nesúrodý lokálny program
- stavebnotechnický stav pamiatky
- smerné a záväzné regulatívy pre projektovanie a samotnú obnovu, ktoré špecifikuje záväzné stanovisko
- po obdržaní záväzného stanoviska prvé kroky k predstave o hmote

Dá sa povedať, že to sú prvé znaky vstupov do procesu konfrontácie metodiky a technického riešenia.

Súčasnú vlastnícke vzťahy špecifikujú jednoznačne daný počet polôh prístupu k pamiatke. Najjednoduchšou polohou je ak bezprostredne sám vlastník vstupuje do procesu obnovy, je nositeľom poznatkov z predchádzajúcich zásahov, má vzťah k budove ako ku pamiatke a vie svoje konanie primerane tomu zorientovať v každej situácii. Opakom toho je vlastnícky vzťah bez základných disponibilných faktov o pamiatke. Najkomplikovanejším javom je, ak vlastníkom je mesto. Na spravovanie má zriadenú odborne spôsobilú firmu a táto prenajíma objekt do užívania aj prostredníctvom nájomcu.

Poznatky z praxe preukazujú, že práce v tak komplikovanom procese sa dá usporiadať celý priebeh obnovy bez vážnejšieho zaváhania.

Jasné vlastnícke vzťahy sú jednoznačným podkladom na vyčerpávajúce sformulovanie, aj vo variantnom spracovaní, lokálneho programu. Nesúrodny lokálny program dáva priestor na podstatné vstupy, často bez prínosu, ktoré menia obsah funkcie a dokonca aj základné technické riešenie v čase, keď to prináša prvky straty hodnoty, vynechávania dôsledného riešenia detailov a primerane tomu aj zvýšenie nákladov na obnovu.

Nutnosť minimálne objektívne nutných poznatkov o stavebno-technickom stave je postrádaná v prevažnej väčšine prípadov v predprojektovej príprave.

Stavby pamiatkovo chránené sú prevažne historické - staré. Zmenou vlastníkov a užívateľov zaznamenali proces rôznorodých prístupov pojatých v nečitateľných a často neodhaliteľných konfliktoch vnútorných síl statickej stability. Sú mlčanlivými nositeľmi poroby po rôznych prírodných živloch, ako sú požiare a pod. V priebehu storočí sa menia základné podmienky a materiálová báza v každom období, kde pamiatka zaznamenáva stavebný zásah.

Potom sú tu smerné a záväzné regulatívy, ktoré v každej dobe, bez ohľadu na to, ako ich pomenúvame, sú obrazom doby, vyspelosti stavebnej, technickej a kultúrnej každého národa, mesta, sídla regiónu a pod.

Konfrontácia metodiky a technického prístupu citlivo odráža tento jav ako bezprostredný dôkaz vyspelosti kultúry s dokladovaním dedičstva našich predkov ako aj našej kultúry.

" Architektúra vychováva " - povedal Le Corbuser, ale aj v tejto knihe treba vedieť čítať.

Prax jednoznačne dokazuje, že práca s regulatívami je náročná, potrebná a významná. Má svoje miesto v práci architekta každého sídla. Odráža celý proces javov rozvoja, hlavne materiálovej bázy a sortimentu regionálnych architektonických znakov.

Plejáda historizujúcich architektonických znakov je nekonečná. Invázia novodobých materiálov začína vyvolávať častý konflikt medzi metodikou a technickým prístupom.

Špecifikácia polohy pamiatkovo chráneného objektu, väzba na predošlú obnovu, ktorú nemôžeme brať ako konečnú, primerané zakomponovanie do prostredia, boj novej a starej architektúry, úroveň odborníka, pamiatkovej starostlivosti a v konečnom dôsledku aj odborníka, plánovacia dokumentácia, regulačný plán obnovy a jeho rozpracovanie do dôsledkov, do detailov zohľadňujúcich rôznorodosť polôh a väzieb každého pamiatkovo chráneného objektu.

Predstavu o hnote dáva vo svojich smerných a záväzných ukazovateľoch pre mesto Bardejov urbanisticko - architektonická štúdia riešenia jednotlivých častí historického jadra, ktorá vychádza z územného plánu centrálnej mestskej zóny mesta Bardejov.

Keď už sú jasné tieto vstupy, vystupuje dopredia spolupráca predchádzajúca do technickej polohy. Kontaktným reprezentantom dobrej spolupráce je estetická úroveň vnímania prezentovania vnútorných a vonkajších výrazových znakov, škála použitých materiálov a ich chemickofyzikálne vlastnosti.

Spolupráca medzi klientom, architektom a odborníkom pamiatkovej obnovy nadobúda významový charakter po ujasnenom záväznom stanovisku, po ujasnení si hmoty, po zvládnutí všetkých väzieb pamiatky na okolie a po dokonalom poznaní stavebno-technického stavu pamiatky a hlavne po poznaní statického stavu pamiatky.

Z množstva záväzných stanovísk vyplýva nutnosť, aby záväzné stanovisko malo záväznosť ako podklad kompetentnosti vystihujúce jasne, zreteľne a presne špecifikáciu záväzných regulatívov, vrátane okamžitého napojenia stavby na okolitú zástavbu alebo perspektívneho napojenia stavby na okolitú zástavbu. Aj záväzné stanovisko určuje zachovať dispozíciu a hmotu stavby, ktorá je z kameňa a základy má murované z hlinou. Na takýchto základoch sa nedá postaviť dvojposchodový objekt s využitím podkrovia. Potom nastupuje

asanačné rozhodnutie, vrátane množstva obmedzujúcich faktorov na staveniskách a okolí, ako sú terasy, VN-ky a pod.

V Bardejovskej MPR-ke sa stretávame s množstvom variantných príkladov konštrukčného riešenia základov, obvodových nosných konštrukcií, drevených konštrukcií stropov a krovov, klenieb, spoločných múrov, bezvencových podlaží, s plechovou krytinou a pod.

Obnova pôjde do popredia v každej dobe. Ľudia túžia po kráse, snívajú po lepšom obytnom a pracovnom prostredí bez ohľadu na spoločenské zriadenie.

Mesto Bardejov má zachovalé stredoveké historické jadro. Je to učebnica pamiatkovej obnovy. Poznatky zhrnuté v regulačnom pláne budú tvoriť, ani sa nenazdávame, základ obnovy pre obnovené pamiatky. Dovolím si nazrieť za horizont a vysloviť môj osobný názor, že súčasný "kanón" metodiky pamiatkovej obnovy je potrebné podrobiť analýze z pohľadu invázie nových materiálov, nových funkčných nárokov, z pohľadu nástupu nových architektonických znakov, ako aj celého hmotového stvárnenia.

Konfrontácia metodiky pamiatkovej obnovy a technického prístupu je sústavný proces. Prednesené myšlienky sú z pohľadu architekta.

stavebno-technologická príprava pri modernizácii a rekonstrukcii stavieb - Ing. Mária Kozlovská, CSc.
Doc. Ing. Ivan Hyben, CSc. - Katedra technológií stavieb a stavebných látok - Stavebná fakulta TU Košice

BAROKONTAKT

STAVEBNO-TECHNOLOGICKÁ PRÍPRAVA PRI MODERNIZÁCII A REKONŠTRUKCII STAVIEB

ÚVOD

Rekonštrukcie a modernizácie stavebných objektov, možno charakterizovať ako súbor stavebných činností, ktoré zvyšujú ich funkčné vlastnosti a úžitkovú hodnotu. Rekonštrukcie a modernizácie zasahujú do oblasti konštrukčnej, do oblasti technologickej a ekonomickej. Tak ako pri novostavbách, tak aj v tomto prípade je nevyhnutná stavebno-technologická analýza realizácie prác, ktorá môže podstatne ovplyvniť návrh vhodných konštrukčných úprav, efektívnosť a kvalitu ich realizácie, optimálny priebeh prác a maximálnu hospodárnosť.

VÝZNAM STAVEBNO-TECHNOLOGICKEJ PRÍPRAVY VÝSTAVBY

Činnosť dodávateľskej stavebnej firmy od vypracovania ponuky až po ukončenie a odovzdanie zakázky, prebieha štyrmi základnými fázami:

- spracovanie ponuky pre získanie zakázky,
- spracovanie stavebno-technologickej prípravy zakázky,
- realizácia,
- vyhodnotenie realizácie.

Kvantitatívne a kvalitatívne naplnenie obsahu týchto fáz je však u jednotlivých stavebných firiem rozdielne. Vyplýva to z rozdielnosti firiem, ktoré dnes existujú na stavebnom trhu a ktoré možno v zásade rozdeliť na dve hlavné skupiny.

Prvú skupinu tvoria bývalé štátne podniky, ktoré sa transformovali do akciových spoločností a spoločností s ručením obmedzeným, prípadne iných foriem. Pre tieto firmy je charakteristické že majú už vybudované personálne a materiálové zázemie, kontakty určitý kredit medzi verejnosťou. Ďalej majú špecializované oddelenia či úseky, ktoré hoci sú viac či menej personálne redukované, majú skúsených špecializovaných pracovníkov, schopných kvalifikovane realizovať určité činnosti.

Druhú skupinu tvoria novovytvárané stavebné firmy, najčastejšie formou spoločností s ručením obmedzeným, ktoré naopak začínali s minimálnym personálnym obsadením, s obmedzeným materiálovým zázemím, s menšími či väčšími kontaktami, s viac či menej skúsenými ľuďmi, "ale hlavne s novým menom". Práve u týchto firiem nedocenenie všetkých činností, ktoré musí každá stavebná firma zabezpečiť, sa stáva existenčným nebezpečenstvom.

Vyššie prezentované členenie činností stavebnej firmy má za úlohu vyvieť z omylu nie len laikov, ale aj samotný manažment hlavne novovznikajúcich malých a stredných firiem, že jedinou činnosťou stavebných firiem je "stavanie". Často sa stáva, že niektoré stavebné firmy po získaní zakázky bez zdokumentovania nárokov na výstavbové činitele a návrhu organizácie výstavby začnú so samotným stavením. A to bez ohľadu na to, či medzi získaním zakázky a dohodnutým termínom začatia výstavby je na takúto prípravu vytvorený časový priestor, alebo nie. Medzitým sa totiž pracuje, alebo finišuje na iných zakázkach. V tomto prípade by bol prístup dodávateľa, ktorý nevenuje dostatočnú pozornosť príprave potenciálnej výstavby a bilancovaniu výstavbových činiteľov pre súbežne prebiehajúce zakázky, krajne nezodpovedný - samozrejme k firme. Výsledok by sa dostavil v podobe neplnenia dohodnutým termínom, nekvalitne prevedených prác, nedosiahnutí plánovaných ziskov /za predpokladu, že aspoň tieto boli plánované/ a strate konkurencieschopnosti na trhu.

Stavebno-technologické projektovanie je činnosť navrhovania výstavbového procesu /novostavby, rekonštrukcie, modernizácie/, ktorá je zameraná na ujasnenie postupu prác, výberu technológií, času trvania, priestorového usporiadania, náročnosti jednotlivých procesov a na ich racionálny a optimálny návrh. Stavebno-technologický projekt musí byť výsledkom spolupráce dodávateľa projektu a dodávateľa stavebného diela. Zhotoviteľ stavby má dokonca povinnosť skúmať technickú stránku projektu z hľadiska kvality budúceho.

Stavebno-technologická príprava je veľmi dôležitým spojivkom medzi investičným zámerom a užívateľskou schopnosťou stavebného diela, ktoré v jedinom projekte zachytáva všetky požiadavky užívateľa, týkajúce sa ceny, kvality a doby výstavby, dimenzuje a optimalizuje celý rad vstupných činiteľov, cez materiály, stroje, technológie, ľudí, vedomosti, schopnosti, informácie a svojimi dokumentami organizuje a riadi celý proces prípravy, výstavby až po odovzdanie stavby.

Špecifiká pri príprave modernizácie a rekonštrukcie objektov

Dodávatelia stavebných prác musia k príprave modernizácie a rekonštrukcie pristupovať kvalitatívne iným spôsobom, ako je to obvyklé pri novostavbách. Musia mať k dispozícii podstatne širší výber konštrukčných a technologických riešení a ich variant, aby mohli pre každý objekt zvoliť najvhodnejšiu alternatívu. Preto je nutné pre každú zakázku spravovať nový individuálny nie len konštrukčný, ale aj stavebno-technologický.

Pri príprave a realizácii sústredených rekonštrukcií je potrebné brať do úvahy určité špecifiká, ktoré sú charakteristické práve pre tento druh výstavby:

- sústredené objekty spravidla neboli realizované jedným stavebníkom a dodávateľom, preto majú rôzne konštrukčné, materiálové a dispozičné riešenia,
- vedľa seba sa niekedy vyskytujú objekty /prístavby/ dosť rozdielneho veku,
- zachovalosť objektov je rôzna, preto vyžaduje špeciálnu diagnostiku,
- modernizácie a rekonštrukcie sa spravidla realizujú v husto zastavaných oblastiach, alebo v blízkosti frekventovaných komunikácií, čo podstatne ovplyvňuje voľbu racionálnych postupov, optimálnej mechanizácie a rozsah zariadenia staveniska.

Pri realizácii rekonštrukčných prác sa zasahuje do hotových konštrukcií, ktoré sú predchádzajúcim užívaním opotrebené, poškodené alebo sú morálne a fyzicky zastaralé. Vlastný realizačný proces modernizácie je ovplyvnený dispozičným a konštrukčným riešením objektu tak z hľadiska dopravy materiálov a konštrukčných prvkov, ako aj z hľadiska ich montáže a zabudovania. Z tohto pohľadu vznikajú pri modernizácii a rekonštrukcii následovné špecifiká:

- vo väčšine prípadov nie je možné pri objekte umiestniť vežový žeriav,
- dopravné trasy vo vnútri objektu sú horizontálne aj vertikálne obmedzené,
- únosnosť vodorovných a zvislých konštrukcií je vertikálne obmedzené
- spravidla nie je možné používať ťažkú mechanizáciu,
- postup prác je obmedzený prevádzkou najbližšieho okolia stavby, alebo aj prevádzkou vo vnútri objektu,
- podiel manuálnych prác je oproti novostavbám väčší,
- niekedy aj v priebehu prác je potrebné spracovávať konštrukčné a technologické riešenia,...

Ešte pred spracovaním projektovej a stavebno-technologickej dokumentácie je potrebné urobiť predbežný a podrobný stavebno-technický prieskum, za účelom zistenia fyzického stavu objektu a charakteristiky porúch. Z pohľadu stavebno-technologickeho je potrebné takýto prieskum rozšíriť o údaje, charakterizujúce možnosti a spôsoby realizácie jednotlivých objektov a celkov. Tieto údaje umožnia dodávateľovi stavby riešiť optimálne postupy s ohľadom na skutočné možnosti ich realizácie, ktoré vyplývajú z konkrétnej situácie objektu. Preto je potrebné rozlišovať, či ide o:

- objekt voľne stojací,
- objekt v radovej zástavbe,
- objekt v blokovej zástavbe,
- možnosť využitia nádvoria pre objekty zariadenia staveniska,
- možnosť využitia priečelí pre prístup a zariadenia staveniska, ...

Z hľadiska technologickeho je ďalej potrebné preskúmať:

- charakteristiku príjazdových komunikácií,
- možnosti pre návrh vhodného zdvíhacieho mechanizmu,
- veľkosť plôch pre objekty zariadenia staveniska,
- možnosti vybudovania vedľajšieho zariadenia staveniska,
- možnosti práce na smeny,
- napojenie stavby na dočasné zdroje energií,...

Dôležitým momentom pri príprave a realizácii je **komplexný prístup k modernizácii a rekonštrukcii**, a to tak zo stránky konštrukčnej, ako aj technologickej, ktorý zaručí optimálnu variantu riešenia, splňajúcu požiadavky racionálnej konštrukcie, technológie a ekonomiky. Z tohto hľadiska je teda pre firmy zaoberajúce sa modernizáciou a rekonštrukciou objektov vhodný model dodávky na kľúč, kde dodávateľ sám urobí alebo zabezpečí, stavebný prieskum, konštrukčný projekt a následnú stavebno-technologickeú prípravu pre realizáciu zakázky. Samozrejme, že tento model prípravy si vyžaduje kvalifikované a odborné personálne zázemie. V opačnom prípade takáto firma riskuje stratu konkurencieschopnosti na stavebnom trhu.

Analýza procesu modernizácie a rekonštrukcie

Každý stavebno-technologický projekt, aj modernizácie a rekonštrukcie je výsledkom riešenia jednotlivých štruktúr výstavbového procesu. Každý druh výstavbového procesu pozostáva zo štyroch štruktúr:

1. priestorová štruktúra
2. technologická štruktúra
3. časová štruktúra
4. stavenisková štruktúra

Z hľadiska priestorovej štruktúry je vhodné rozdeliť objekt na niekoľko úsekov - záberov, ktoré umožnia plynulé rozloženie výrobných činiteľov /ľudí, strojov, materiálov a financií/ v rámci celého procesu realizácie. Čím je objem prác väčší, tým je aj väčšie opodstanenie takéhoto priestorového členenia objektu. Základným hľadiskom pri riešení priestorovej štruktúry je veľkosť pracovnej fronty, potrebnej na rozvinutie jednotlivých stavebných procesov a objem prác. Priestorová štruktúra je potom v stavebno-technologickom projekte dokumentovaná v jednoduchej schéme, ktorá obsahuje aj smery postupu jednotlivých špecializovaných čiat po objekte.

Technologická štruktúra predstavuje deagragáciu celého výstavbového procesu na nižšie zložky, v rôznych úrovniach, až po najpodrobnejšie členenie na jednotlivé základné stavebné procesy. Technologická štruktúra je však daná nie len druhovosťou procesov, ale aj ich vzájomnými väzbami, ktoré

- udávajú sled činností,
- technologické a organizačné prestávky,
- stanovujú vedúce a pričlenené procesy,
- procesy na kritickej ceste a procesy súbežné,
- vyplývajú z nasadenia strojov a inej techniky,
- vyplývajú z ďalších vonkajších vplyvov.

Technologická štruktúra potom tvorí základ pre spracovanie technologického rozborového listu objektu. V tab. č. 1 je načrtnutá charakteristika skladba technologickej štruktúry pre modernizácie a rekonštrukcie.

Časová štruktúra výstavbového procesu v návaznosti na technologické usporiadanie procesov vymedzuje časové trvanie jednotlivých procesov a prestávok medzi nimi. Po vynesení jednotlivých časov, pri zohľadnení možností ich kľbenia, dostávame celkovú dobu realizácie, ako aj termíny dokončovania jednotlivých výstavbových etáp, alebo podobjektov. Súčasťou časovej štruktúry je aj bilancia potrieb jednotlivých výstavbových činiteľov v ľubovoľných časových intervaloch. Celá výpočtová oblasť, ktorá musí predchádzať časovému ohodnoteniu procesov, tvorí ďalšiu časť technologického rozborového objektu /TRL/. V návaznosti na výpočtovú časť sa v TRL zobrazuje časový plán, napr. v podobe čiarkového harmonogramu a tiež grafy čerpania výstavbových činiteľov, vyjadrené v časovej osi.

Zvláštnosti **staveniskovej štruktúry** pri modernizácii a rekonštrukcii stavebných objektov boli popísané v kapitole 3.

Fázy stavebno-technologickej prípravy a ich obsah

Stavebno-technologicckú prípravu /STP/ možno rozdeliť na:

predvýrobnú STP, ktorá ďalej pozostáva z dvoch fáz:

1. fáza - obsahuje spracovanie **stavebno-technologiccko-ekonomickej štúdie - STEŠ**, ktorá technologický, rozpočtovo a organizačne vymedzuje rozsah dodávky. Po zvážení možností a schopností zrealizovať danú zakázku, spracuje dodávateľ **ponuku**, s ktorou ide do **konkurzu**.

2. fáza - spracúva ju už len ten dodávateľ, ktorý bol úspešný v konkurre. Vyhotovuje sa **stavebno-technologiccký projekt koncepčný - STPK**, a na základe jeho informácií sa vymedzuje vecná náplň zmlúv so stavebníkom a subdodávateľmi.

výrobnú STP vo forme **stavebno-technologicckého projektu realizáčného - STPR**, ktorý na základe dimenzovania nárokov na výstavbové činitele stanovuje reálny a optimálny spôsob výstavby.

prevádzkovú STP, ktorá predstavuje uplatnenie dokumentov predvýrobnej a výrobnnej prípravy vo forme pokynov pre **"operatívne riadenie výstavby"** tak, aby boli dodržané termíny výstavby, technologické postupy, predpísaná kvalita prác a kalkulované náklady stavby.

Doporučený obsah jednotlivých fáz stavebno-technologickej prípravy je zhrnutý v tab. č. 2. Rozsah ako aj obsah jednotlivých dokumentov, vzhľadom na neexistujúcu legislatívnu základňu, si dodávateľ podľa svojich potrieb a možností stanoví sám, alebo sa zmluvne dohodne medzi ním a stavebníkom.

Záver

Uvedený príspevok mal za cieľ zvýrazniť význam a potrebu stavebno-technologickej analýzy výstavbového procesu pri rekonštrukcii a modernizácii stavieb pre dodávateľské firmy v súčasných ekonomických podmienkach. Úlohou stavebných firiem zaoberajúcich sa rekonštrukciami objektov musí byť realizácia stavebných prác v čo najkratšom čase, v čo najlepšej kvalite, pri minimálnom zaťažení okolitého prostredia a pri dodržaní všetkých zmluvných požiadavok investora. K splneniu týchto úloh je nevyhnutné právo stavebno-technologickej analýzy stavebných procesov.

LITERATÚRA:

- 1/ Kozlovská M: Nové aspekty v príprave stavieb. Časopis APS
č. 5/1994
- 2/ Kozlovská M: Zabezpečovanie kvality v stavebno-technologickej
príprave. Vedecká konferencia "Stratégia riadenia kvality
v stavebníctve", Poprad 1994
- 3/ Juríček a kol: Technológia pozemných stavieb II. Alfa,
Bratislava 1993
- 4/ Musil F a kol.: Technologie pozemných stavieb II, výstavba
objektů a celků, VUT Brno, 1990

Tab. č. 1 Charakteristická skladba technologickej štruktúry pre modernizácie a rekonštrukcie

ŠTÁDIA VÝSTAVBY	Charakteristické procesy
<p>HRUBÁ SPODNÁ STAVBA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zosilovanie základov, výmena základov, prehĺbovanie základov, - dodatočná realizácia hydroizolácie, - sanácia vlhkého muriva, - búranie múrov a priečok, - podchytávanie muriva, - murovanie nových stien a priečok,...
<p>HRUBÁ VRCHNÁ STAVBA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - búranie priečok a muriva, - búranie vododrovných konštrukcií, - podchytávanie muriva a priečok, - vysekávanie nových otvorov, - realizácia nového nosného muriva a nových stropných konštrukcií, - murovanie priečok vrátane osadzovania zárubní, - vysekávanie priestupov a drážok,...
<p>HRUBÉ INŠTALÁCIE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozvody kanalizácie vrátane horizontálnych rozvodov, - rozvod vodovodného, plynovodného potrubia, - montáž inštalačných šácht, - montáž rozvodov kúrenia, - hrubá elektroinštalácia silnoprúdu a slaboprúdu, - nátery, tepelné izolácie potrubí,...
<p>HRUBÉ VNÚTORNÉ PRÁCE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - izolácie suterénu, prízemnia, podkrovia, - betónový podklad a mazaniny, - vnútorné omietky, - opravy okien, zárubní a dverí pred nátermi, - osadenie nových okien a parapetov,...
<p>KOMPLETAČNÉ PRÁCE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kladenie špeciálnych podláh a podlahových krytín, - kompletáž vnútorných dverí a okien, - kompletáž elektrorozvodov a zradvotechnických inštalácií, - konečné čistenie vnútra objektu,...

ŠTÁDIÁ VÝSTAVBY	Charakteristické procesy
MONTÁŽNE A DOKONČOVACIE PRÁCE	<ul style="list-style-type: none">- montáž ľahkých priečok,- rozvody zdravotníckej, napojenie zariadení,- obklady stien, maľby stien a stropov,- nátery drevených a ocelových konštrukcií,
STREŠNÉ KONŠTRUKCIE	<ul style="list-style-type: none">- odstránenie tvrdej krytiny a klampiarskych prvkov /odstránenie krovu/,- oprava časti krovu,- odstránenie pôvodnej dlažby, kladenie tepelnej izolácie a bet. mazaniny,- opravy komínov a pôvodného muriva,- výmena laťovania krovu,- klampiarske práce,- polozenie novej krytiny,- inštalácie bleskozvodu a uzemnení,...
ÚPRAVA FASÁD	<ul style="list-style-type: none">- montáž /demontáž lešenia/,- odstránenie starých omietok,- klampiarske práce, zvody, oplechovanie parapetov a ríms,- realizácia nových povrchových úprav,- vonkajšie obklady,...

Tab. č. 2. Doporučený obsah jednotlivých fázach stavebno-technologickéj prípravy

STAVEBNO- TECHNOLOGICKO EKONOMICKÁ ŠTÚDIA	STAVEBNO- TECHNOLOGICKÝ PROJEKT KONCEPČNÝ	STAVEBNO- TECHNOLOGICKÝ PROJEKT REALIZAČNÝ
vhodnosť aplikácie konštrukčného sys- tému z hľadiska akostných výsledkov	podrobná analýza dis- ponibility zdrojov: ľudia, stroje, zaria- denia, materiály	spracovanie tech- nologického listu objektu
špeciálne technoló- gie, dostupnosť, akostné výsledky	podrobný časový rozbor výstavbových procesov klbenie vzhľadom na termíny výstavby	spracovanie výro- bných kalkulácií
vhodnosť navrhova- vaných stavebných materiálov pre dané podmienky výstavby	alternatívne návrhy realizácie, súlad medzi možnosťami do- dávateľa požiadavkami stavebníka	projekt zariadenia staveniska, vrátane rozpočtovania, časo- vého plánu realizá- cie a likvidácie
správny odhad kapa- citných možností: počet pracovníkov profesné zloženie, stroje	správne nadimenzovanie objektov zariadenia sta- veniska pre jednotlivé procesy	vypracovanie doku- mentácie pre bez- pečnosť a ochranu zdravia pri práci
preverenie potenciál- nych subdodávateľov z hľadiska ich kva- lity a spoľahlivosti	ekonomické vyhodnotenie definitívnych riešení, správny odhad rizík, ekonomická rentabilita	spracovanie podkla- dov pre zabezpeče- nie protipožiarnej ochrany
čo najpresnejšie stanovenie finanč- ného rozsahu dodávky	predpisy pre zabezpe- nie kvality jednotlivých prac, technické podmien- ky dodávok	konkretizácia údajov pre zabezpečenie zimných opatrení v návaznosti na časo- vý plán

správne stanovenie doby výstavby a termínov dokončenia častí výstavby	návrh koncepcie zdokumentovania postupu výstavby, fotodokumentácia, videodokumentácia	dokumentácia pre zabezpečenie ochrany životného prostredia počas výstavby
predkladanie referencií o realizovaných stavbách - vytváranie imidžu firmy	kvalitné spracovanie zmluvy, akostné parametre, záruky za dielo	spracovanie podrobných kontrolných plánov v návaznosti na harmonogram výstavby

PREVÁDZKOVÁ PRÍPRAVA STAVIEB
zabezpečovanie dokumentov predvýrobnej a výrobnnej prípravy pre postupnú realizáciu výstavby v stanovenom čase, kvalite a nákladoch
aktívna účasť riadiacich pracovníkov výstavby na tvorbe dokumentov zabezpečí ich kvalitnú a dôslednú aplikáciu v dobe realizácie stavebného diela
pri špeciálnych technológiách zorganizovať zaškolenie pracovníkov
vytvorenie predpokladov pre rýchlu aktualizáciu dokumentov stavebno-technologickej prípravy
vytvorenie organizačných predpokladov pre koordináciu výrobných kapacít podľa naprojektovaného stavu
príprava preberacích konaní v zmysle zmluvne dohodnutých podmienok, vrátane odstraňovania chýb a nedorobkov
zabezpečenie priebežnej dokumentácie a dokumentácie skutočného vyhotovenia stavby, vyhodnotenie poznatkov z priebehu výstavby a ich spätné prenesenie do stavebno-technologickej prípravy, čo vytvára podmienky pre neustále zvyšovanie kvality u ďalších stavieb

EVROPEJSKÁ UNIE
Ing. Milan Tomko, CSc., SVF TU Košice, Ing. Ľubomír Huraajt, ÚSI VŠDS Žilina
FUNDAMENTÁLNÁ VECNOVANÁ PÍSIOVACIÁ A FAMILIOVÁ UHRAJENÁ UBEJENÁ - Ing. JOZEI FALTA, CSc.,

BAROKONTAKT

PROBLEMATIKA OCEŇOVANIA HISTORICKÝCH A PAMIATKOVO CHRÁNENÝCH OBJEKTOV

ÚVOD

Slovensko je krajinou, ktorá sa môže pýšiť tisícročnou kultúrou predstavovanou nielen duchovnými, ale i početnými kultúrnymi pamiatkami. Sú to predovšetkým stavby, ktoré postupne vznikali po viac než desať storočí. Niektoré v pôvodnom stave, iné doplnované a prestavované v súlade s dobovými názormi a potrebami meniaceho sa využitia. Najstaršie pochádzajú z počiatku našich dejín, iné z dôb pomerne nedávnych a mnohé vyrastajú pred našimi očami.

S historickými a kultúrnymi pamiatkami sa stretávame na každom kroku, v každom kúte našej vlasti a v Bardejove obzvlášť. Tieto oživujú a niekedy priamo určujú naše životné prostredie. To, že ich význam v súčasnom období vzrastá sa bežne presviedčame v tejto pretechnizovanej dobe, pretože vytvárajú protiváhu uniformy a jednostrannosti predchádzajúceho obdobia.

Predchádzajúce obdobie spoločenského vývinu zasiahla teda protirečivým spôsobom i do vývinu našej architektúry a stavebníctva, ktoré napriek veľkým preinvestovaným objemom zaostali za európskym priemerom. To isté sa ešte vo zvýšenej miere vzťahuje i na oblasť pamiatkovej starostlivosti ako o tom donedávna svedčili chátrajúce historické centrá našich miest, zanedbávané sakrálne stavby, akc aj necitlivé urbanistické zásahy do unikátnych sídelných štruktúr a prírodných prostredí. Prebiehajúce zmeny v spoločenskom vedomí po roku 1989 smerujú k odstráneniu vzniknutých deformácií a k rozpracovaniu nových trendov v ochrane, konzervácii a revitalizácii pamiatkových objektov. Je to dlhodobý proces, v ktorom nepôjde vždy len o realizáciu len veľkých projektov, ale aj o hľadanie poučení a využívanie vlastných tvorivých skúseností.

Jedným z významných operatívnych nástrojov starostlivosti o nehnuteľné kultúrne pamiatky je i systém a oblasť oceňovania historických a pamiatkovo chránených objektov.

VÝCHODISKOVÉ PRÍSTUPY K RIEŠENIU DANEJ PROBLEMATIKY

Oceňovanie nehnuteľností je disciplínou technicko-ekonomickou. Pamiatková starostlivosť o nehnuteľné kultúrne pamiatky je disciplínou kultúrno-technickou. Rozdielnosť prístupu pri zisťovaní hodnoty sa prejavuje v konečných výsledkoch: pri bežných stavbách sa ich hodnota znižuje plynutím času a zvyšuje realizáciu rekonštrukcií, modernizácií, prestavieb a dostavieb. Pri stavbách hodnotených podľa pamiatkových kritérií to býva zväčša naopak. Je tu teda problém v rozdielnosti hodnotiacich princípov. Príspevok sa zaoberá návrhom metodiky a hľadaním zjednotenia týchto princípov ako vyjadrenia vecnej a kultúrnej hodnoty týchto nehnuteľných kultúrnych pamiatok.

ZÁKLADNÉ POJMY

Kultúrna pamiatka je spoločenský a legislatívne uznaný objekt kultúrneho dedičstva, podporujúci hodnotovú identitu daného spoločenstva. Je súhrnom materiálnych a duchovných hodnôt, dokumentujúcich spôsoby ich osvojovania a rozvíjania spoločnosťou, umožňujúca reprodukovať vzťahy subjektu a sveta. Na úrovni dosiahnutého spoločenského vedomia a na ich podklade využívať ich ako podnet pre novú činnosť. Potreba kultúrnych pamiatok súvisí s potrebou modelovania spoločenského vývoja.

Pojem pamiatka možno chápať ako označenie pre systém hodnôt spätých a obohacujúc aj životný spôsob súčasného človeka.

SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY

Pre pamiatkovú starostlivosť v Slovenskej republike je platný zákon č. 27/1987 Zb., vyhl. MK-SR č. 21/88 Zb. z 29.2.1988, smernica Ministerstva kultúry SR z 25.11.91 č. MK-2231/9-1 o reštaurátorských prácach a zákon SNR č. 95 z 14.2.1991 o štátnom fonde kultúry v znení zákona SNR č. 495 z 5.11.1991.

Pre ich oceňovanie platí vyhláška č. 465/1991 Zb. v znení vyhlášky č. 608/92 Zb. a č. 265/93 Zz., ktoré dostatočne nezohľadňujú postup ocenenia historických a pamiatkovo chránených budov.

V praxi sa veľmi často potvrdzuje, že vyššie uvedené podklady nie sú vhodné pre ich oceňovanie podľa všeobecne záväzných predpisov, nakoľko nezohľadňujú princípy ich kultúrnej hodnoty. Pre ich ocenenie by sa mala použiť metódika zohľadňujúca tieto princípy a zodpovedajúca ich vlastnostiam a povahe.

Vzhľadom na túto neuspokojivú situáciu boli vypracované viaceré teórie a práce. Teoretickými a praktickými otázkami oceňovania historických a kultúrnych pamiatok sa zaoberá Ústav súdneho inžinierstva v Brne a v Žiline, ktoré vypracovali návrhy metodík na oceňovanie historických a pamiatkovo chránených objektov. Tieto návrhy metodík je potrebné dopracovať detailne a overiť pri praktickej aplikácii tak, aby sa stali všeobecne záväznými, nakoľko táto problematika je v súčasnom období veľmi aktuálna.

POSTUP PRI STANOVENÍ HODNOTY KULTÚRNYCH PAMIAATOK

Podľa vlastností a povahy nehnuteľných pamiatok, tieto môžeme rozdeliť v zmysle kategórie hodnôt na:

- a/ **hodnotu dokumentárnu**, každá kultúrna pamiatka je svedectvom o jej tvorcoch, dobe a pomeroch, v ktorých vznikla. Aby sme ju mohli posúdiť, musíme tú dobu poznať a na základe toho zistíme, či objekt podáva pravdivé alebo falošné svedectvo a aká je miera tejto hodnoty,
- b/ **hodnotu kultúrnu**, objekt je určitým umeleckým výtvorom-architektonického slohu tej ktorej doby, vytvárajúca určitý obraz a svedectvo doby,
- c/ **hodnotu veku**, kultúrna pamiatka v priebehu svojho trvania je vystavená pôsobeniu v rôznych vplyvoch,
- d/ **hodnotu spoločenského významu**, z hľadiska významovej kategorizácie objektov, kultúrne pamiatky môžeme rozdeliť do štyroch základných kategórií na základe ústredného zoznamu kultúrnych pamiatok podľa zákona č. 27/87 Zb., do štvorstupňovej klasifikácie:

1. **národná kultúrna pamiatka**
2. **kultúrna pamiatka I. kategórie**
3. **kultúrna pamiatka II. kategórie**
4. **kultúrna pamiatka III. kategórie**

Na základe vyššie uvedených skutočností, ako aj spomínaných návrhov metodík je potrebné vychádzať už i z hľadiska spomenutých cenových a legislatívnych predpisov, pri oceňovaní historických a kultúrnych stavieb následovne:

$$CKP = ZCO + CK + CV / x_{k_{sv}} + CUS \quad /Sk/$$

CKP - cena kultúrnej pamiatky

ZCO - zistená cená objektu /podľa platného cenového predpisu/

CK - cena kultúrna

CV - cena veku

k_{sv} - koeficient kategórie kultúrnej pamiatky

CUS - cena umeleckých súčastí stavby

Cena tvorivého zámeru:

Túto cenu stanovíme tak, že zistenú cenu objektu vynásobíme percentom ocenenia tvorivého zámeru. Výška percenta bude stále závislá od ceny objektu. Ocenenie tvorivého zámeru by sa malo pohybovať v rozpätí 10 - 40 %.

Cena veku sa vypočíta zo vzorca:

$$CV = 1 + \frac{t_1}{t_1 + t_2} \times ZCO \quad /Sk/$$

t_1 - skutočný vek objektu

t_2 - odhad ďalšieho trvania veku objektu v závislosti na významovej kategorizácii objektu /maximálne 2 000 rokov/

Cena vekom zodpovedá všetkým vplyvom, ktorými bola poznamenaná v priebehu svojho trvania, prestavby a pôsobenia vonkajších vplyvov prostredia kultúrna pamiatka.

Koeficient kultúrnej pamiatky /hodnota spoločenského významu/ je závislý od významovej kategorizácie objektov. Jeho rozpätie od 5 do 1.

Cena umeleckých súčastí stavby

Cena umeleckých a umelecko-remeselných diel, ktoré sú súčasťou historických a kultúrnych objektov sa stanoví vynásobením ceny za mernú jednotku celkovým počtom merných jednotiek /či to je kus, m^2 , m^3 a pod./. Je možné použiť aj výpočet tejto ceny pomocou individuálnej kalkulácie.

ZÁVER

V príspevku naznačená metodika oceňovania kultúrnych pamiatok vyjadruje vzťah medzi hodnotou zistenou a hodnotou kultúrnou, z ktorej celková cena kultúrnej pamiatky pozostáva. Nie je možné tieto dva princípy medzi sebou vylúčiť ba naopak, je potrebné hľadať medzi nimi vzťah. Z už spomínaných skutočností, ako aj aktuálnosť riešenia problematiky, pri dosť rozsiahlych rekonštrukčných a modernizačných prácach v historicky a pamiatkovo chránených centrách miest, Bardejov z toho nevynímajúc, sa otázka ocenenia týchto pamiatkových objektov stáva veľmi aktuálnou. Legistatívne prijatie metodiky pre oceňovanie historických a kultúrnych objektov je v súčasnej dobe ešte otázkou modelového overovania, štatistického vyhodnocovania ako aj dolaďovania postupov.

LITERATÚRA:

Doc. Ing. Albert Bradáč, DrSc.: Teória oceňovania nehnuteľností,
CERM Brno, 1994

Časopis Súdne inžinierstvo, vydavateľ Dom technicky Ostrava,
č. 3-4/1994

Vyhláška č. 27/87 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti

Smernica MKSR z 25.11.1990, č. KM-2231/90-1 o reštaurátorských
prácach

Ross-Brachmann-Holzner: Zjišťování stavební hodnoty budov a
obchodní hodnoty nemovitostí

Závěrečné práce postgraduálneho štúdia Ing. F. Mlynarčíka, Ing.
V. Šimka a Ing. arch. Z. Kasáča

BAROKONTAKT

ÚVOD

Je nesporné, že sa odpady pomaly, ale iste stávajú súčasťou nás všetkých. Zatiaľ si túto skutočnosť len veľmi nesmelo, alebo si ju vôbec nepripúšťame. Odpady sú pomaly všade. Človek dokáže vyrobiť neuveriteľné množstvo odpadov bez väčšej námahy. Naša matka zem sa pozvoľná zanáša a dostáva nežiadúcu poľutovaniahodnú podobu. Vyspelé krajiny, vzhľadom na závažnosť problematiky, majú vypracované koncepčné riešenia pre usmernenie celého procesu s cieľom minimalizovať negatívne vplyvy na životné prostredie a maximalizovať možnosti ich opätovného využitia.

Súčasný stav v nakladaní s odpadmi, aj napriek vypracovaným programom odpadových hospodárstiev jednotlivých regiónov v zmysle zákona č. 238/1991 Zb. SR je ešte stále nevyhovujúci. Do odpadov sa dostáva veľa využiteľných materiálov, ktoré možno materiálovo alebo energeticky zhodnotiť.

Príspevok poukazuje na možnosti využitia stavebného odpadu formou jeho úpravy do použiteľného, spracovateľného materiálu.

S t a v e b n ý o d p a d :

V rámci programov odpadových hospodárstiev sa určite objavili požiadavky na riešenie problematiky stavebného odpadu. Tento vzniká v súvislosti so stavebnými úpravami a rekonštrukciami stavebných objektov pro búracích prácach. Pri výstavbe nových objektov musí byť odstránený celý objekt alebo skupina objektov. Ďalej odpady pri výrobe betonových prefabrikátov, panelov a pod., ako aj odpady pri rekonštrukcii cestných komunikácií.

V Spolkovej republike Nemecko bolo 210, 9 milióna ton stavebného odpadu, z ktorého bolo zhodnotených 68,2 mil. ton /1/.

Štúdie predpokladajú ďalšie zvýšenie zhodnotenia hlavne z odpadu pri rekonštrukcii komunikácii. Recyklovaný odpad sa využíva pre zásypy, hrádze, rekultivácie, protihlukové steny a všade tam, kde to dovoľujú technické podmienky. Podľa dostupných údajov sa predpokladá v regióne Košice - mesto v roku 1995 so stavebným odpadom celkovo cca 13 000 ton. Upravený stavebný odpad môže byť náhradou za základné stavebné materiály ako piesok, štrk a ostatné prírodné kamenivo.

Z a r i a d e n i e n a r e c y k l á c i u

Návrh strojového zariadenia pre recykláciu stavebného odpadu vychádza v prvom rade z požiadavky na parametre výstupného produktu. Pokiaľ má byť recyklovaný materiál použitý pre menej náročné účely, predstavuje recyklačná linka tieto komponenty:

- jedno event. dvojzperný čelust'ový drvič,
- dopravníkový pás,
- pásový magnetický separátor,
- kontajner na separovaný kov.

Opadový materiál je transportovaný nákladačom do drviča v rozmeroch, ktoré odpovedajú jeho vstupným parametrom. Z toho potom môže vyplynúť potreba predúpravy betonového odpadu formou delenia špeciálnymi hydraulickými nožnicami, ktoré sú ako prídavné zariadenie na potrebnom nosiči /lopatového rýpadla, nakladača/. Výstupné zrno z drviča je možné korigovať regulovaním výstupnej štrbiny podľa konštrukčnej charakteristiky drviča. Dopravníkový pás slúži na transport výstupného materiálu na haldu. Magnetický separátor odlučuje výstuž do pripraveného kontajnera.

Pre výrobu hodnotných produktov, ktoré môžu byť použité napr. ako plnivo do betónu a pod., vyžaduje sa doplniť o zariadenie na triedenie do výsledných frakcií. Znamená to doplnenie o:

- vibračný triedič
- transportné pásy podľa počtu frakcií.

Vibračný triedič spracuje vstupné zrno z prvej úpravy a na sitách /bežné používané rozmery od 4 event. 8 mm/ dochádza k výstupným frakciám 0 - 4 mm, 4 - 8 mm a pod túto hodnotu. Požiadavka na výstupné zrno môže byť individuálna. Deponovanie je transportnými pásmi.

Stavebný odpad môže byť spracovaný v mieste výskytu /pri zohľadnení ekonomičnosti návrhu/ alebo vo vhodných lokalitách na stabilnom mieste - depónii. To však naráža na narastajúce technologické, geologické a ekologické požiadavky. Každá depónia je zásah do krajiny. Tieto zvýšené nároky podstatne ovplyvňujú investičné náklady potrebné na ich budovanie. Z toho dôvodu je trend aplikovania mobilných úpravárenských jednotiek - recyklážnych súprav. Majú tieto rozhodujúce výhody:

- môžu byť nasadené na ľubovoľných vhodných miestach,
- upravený odpad môže byť často priamo využiteľný v mieste spracovania,
- zníženie dopravných nákladov,
- hospodárne využitie aj pri relatívne menších vstupných objemoch,
- príprava miesta pre umiestnenie úpravne je realizovateľná s malými nákladmi,
- v prípade malého využitia je možné zariadenie prenajímať.

Mobilné súpravy sú v prevedení návesnom alebo závesnom, taktiež je prevedenie na pásovom podnožku. Pri rozhodovaní o aplikovaní takejto súpravy vyžaduje ju doplniť o mobilnú jednotku na výrobu elektr. energie, pokiaľ vlastné prevedenie nemá zabudovaný generátor na výrobu prúdu. Uvedenie takejto komplexnej jednotky do prevádzky je možné v priebehu jednej pracovnej smeny. Prevádzka vyžaduje dvoch zaškolených pracovníkov k obsluhu linky a jedného na transportný prostriedok - nakladač alebo lopatové rýpadlo.

Tento stručný popis, pre konkrétne podmienky nasadenia, je žiadúce doplniť hlavne o ekonomické zhodnotenie projektu.

Renomovaní výrobcovia takýchto zariadení vo svete - firma SVEDALA zo Švédska je etablovaná u našich susedov v Rakúsku boli veľmi pozitívne jednotkami typu Goliath 220/D s výkonnosťou od 55 do 220 ton výstupného produktu za hodinu. Skúsenosti z prevádzky, pri konzultácii s prevádzkovateľmi v Rakúsku boli veľmi pozitívne. Priemerné ročné nasadenie v rozmedzí 1 400 až 1800 hodín čistej práce pri dosahovanej výkonnosti 100 až 120 ton. hod.⁻¹. Obdobne firma Orenstein a Koppel z Nemecka ako aj rad ďalších výrobcov.

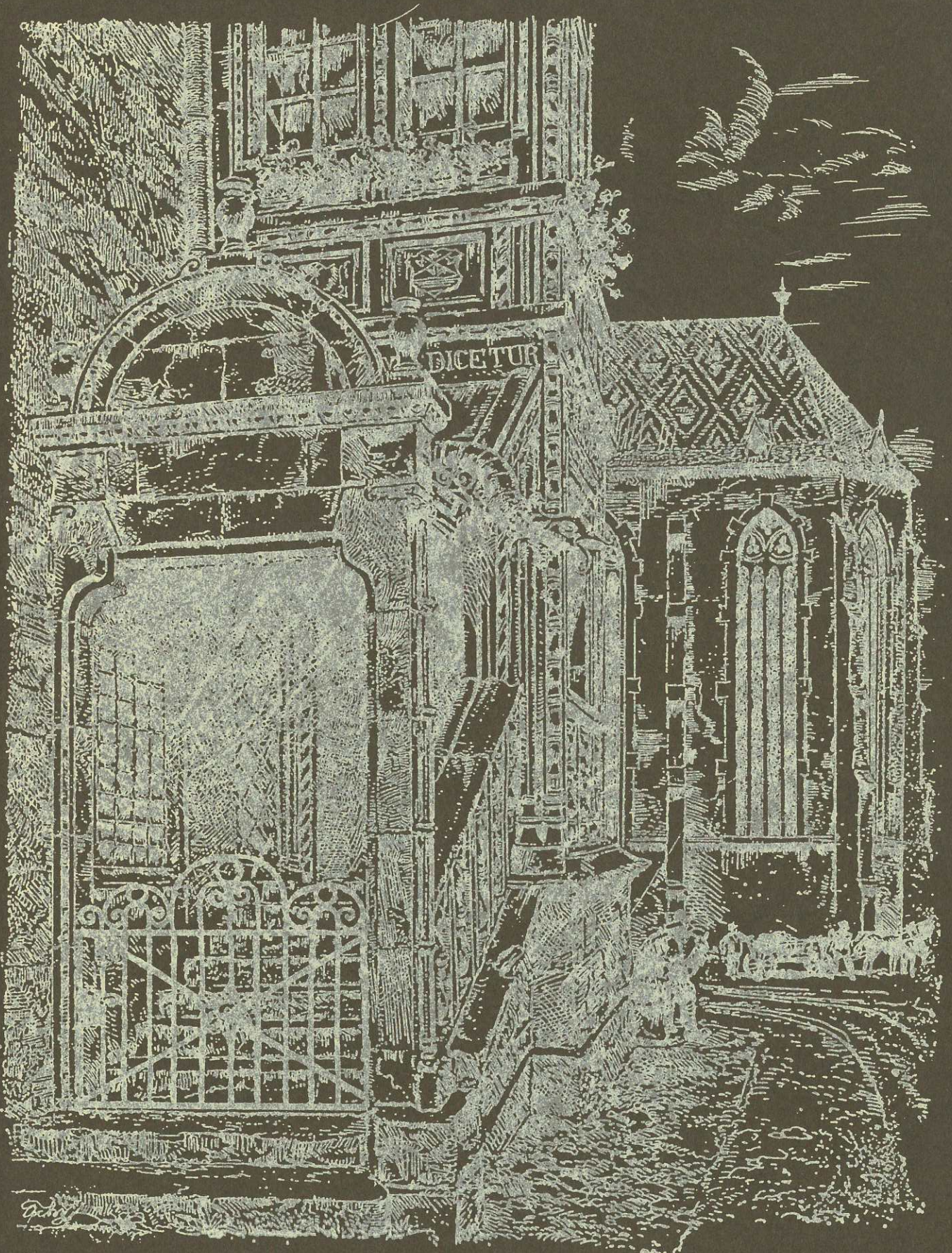
Na Slovensku sa využívajú u KONSIP spol. s r.o. Bratislava zariadenia od firmy Resta Kojetín z Česka. Mobilná drviaca linka osadená čelust'ovým drvičom a vlastným generátorom s výkonnosťou do 40 ton za hodinu. Prevádzkové náklady, podľa ich výsledovania, sú 65 až 70 Sk ton⁻¹ produktu. Počas skoro dvojročnej prevádzky majú so zariadením dobré prevádzkové skúsenosti.

Z á v e r :

Problematika recyklácie stavebného odpadu je nanajvýš žiadúcou aktuálnou témou na riešenie v teritóriách, kde sa tento už nachádza. Taktiež z pohľadu perspektívnej renesancie stavebnej výroby na Slovensku pri rekoštrukčných prácach na stavebných objektoch ako aj činnostiach, kde odpad vzniká. Skúsenosti potvrdili, že návratnosť vložených investícií je v časovo krátkom období. Čo však je nezanedbateľné je aspekt ekologický, ako aj náhrada potrebných stavebných materiálov v cenove výhodnejších reláciách pre dodávateľov stavebných prác.

P o u ž i t á l i t e r a t ú r a :

- /1/ Kirhoff: Zařízení na zpracování odpadních stavebních hmot.
O a K Nemecko, interný materiál, 1991.

Mestský úrad, Radničné námestie č. 16, 085 01 BARDEJOV Tel.: 0935/2641 Fax: 0935/2476